

SMÅBRUKAREN

Tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter

Att stå på flera ben

Myndighetsaktivism

Gamla redskap

JAKT – IGÅR, IDAG, IMORGON

PRODUKTIONSINFORMATION

Småbrukaren är en tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter. Tidningen utkommer med fyra nr/år.

Redaktör:

Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 070-588 38 16
redaktionen@sverigessmabrukare.se

Ansvarig utgivare: Jonas Wangsten

Grafisk form och layout: Jonas Wangsten

Insänt material kan komma att kortas och redigeras. För icke beställt material ansvaras ej.

Eftertryck tillåtet efter redaktionens medgivande.

Prenumeration

Tidningen ingår i medlemsavgiften, 400 kr/år, för Småbrukarna. Vill du bli medlem kontakta förbundet. Endast prenumeration, 390 kr/år. Betalas till bankgiro 5334-9494.

Annonsansvarig: Rolf Anderson
rolf@sverigessmabrukare.se

Tryck: Trydells, Laholm

Ordförande

Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 070-588 38 16
info@sverigessmabrukare.se

Kassör, Medlemsregister & Kansli

Lena Larson
Torget 3 C, 571 68 Malmbäck
073-8101223 och 070-55 92 769
kansliet@sverigessmabrukare.se

Besök vår hemsida

www.sverigessmabrukare.se

Omslagsbild:

Karin Höglund bakom disken i gårdsbutiken på Hygns Vilt. Foto: Johan Marshall

Ledare	3
Jakthistoria: Människan, inte klimatet, orsak till den snabba utrotningen av däggdjur	4
Jakthistoria: Hur jagade de första svenskarna	5
Gästskribent: Jakt är samverkan	6-8
Betraktelse	9
Myndighetsaktivism: När tjänstemannen inte ger sig	10
Notiser	11
Reportage: Många ben att stå på	12-16
Myndighetsaktivism: När är det egentligen vår?	17
Omställning: För nya eller erfarna bönder	18
Granskning: Hur många olika filéer finns det på ett djur?	19
Jakt: När vildsvinen tar över	20-21
Myndighetsaktivism: Avgifterna knäcker lokala producenter	22
Myndighetsaktivism: Vad är sanning?	23
Teknik: En lyckad separation	24-25
Debatt	26-27
Torget	28
Aktiviteter	29
Agrarhistoria: En 400 år gammal matsedel	30
Kontaktuppgifter till lokalavdelningar	31

SMÅBRUKARNA
Förbundet Sveriges Småbrukare

ATT GÖRA GEMENSAM SAK MOT SAMMA MÅL

Tänk om det egentligen är precis tvärt om. Tänk om alla som "bråkar" i debatten och politiken egentligen vill samma sak. Kanske är det så att man rent praktiskt kan enas om bara de rätta förutsättningarna ges.

Jag tänker på de bönder som brukar jorden och skogen. Och jag tänker på att både politiken och miljörelsen under många år har varit i någon slags opposition. Det är vi mot dem istället för att fundera på om det går att samarbeta.

MOMENT 22

Om man som jord- och skogsbrukare gör som staten vill så är det bra ibland men ofta tycker miljörelsen att det är dåligt. Om man istället gör tvärt emot statens regler och intentioner så kan det bli strafförelägganden men miljörelsen blir glad. Många gånger så glad att de påverkar staten att beslagta den olagligt skötta marken från bonden. Ibland med ersättning, ibland utan. Det blir reservat som staten sedan skall sköta.

Det är jord- och skogsägaren som skall producera alla de nyttor som efterfrågas. Staten vill ha effektivt producerad mat till lågt pris. Miljörelsen vill ha orörd natur och biologisk mångfald. Ibland säger sig även staten vilja detta.

I EUs strategi "Från jord till bord" vill man se till att livsmedel fortsätter att vara överkomliga i pris och samtidigt skapa rättvisare ekonomisk avkastning i leveranskedjan så att i slutändan de mest hållbart producerade livsmedlen också blir de mest överkomliga. I min värld låter det minst lika motsägelsefullt som den politik som sedan länge förs i Sverige. Att producera mat hållbart är nästan alltid förenat med högre kostnader. Hur skall detta då gå till?

HUR BLIR DET MER I PLÅNBOKEN?

Vad skulle hända om jordbrukarnas lönsamhet ökade samtidigt som regleringarna minskade? Vissa tror nog att naturen skulle skövlas ännu mer. Men tänk om det istället skulle bli tvärt om.

Att öka lönsamheten i primärproduktionen är bra och nödvändig. Det finns dock ett problem som sällan nämns förutom ersättningsnivåer från försäljning och stöd/ersättningar. Det är att EUs länder har väldigt olika beskattning av låga inkomster. För de mindre jordbrukarna slår Sveriges låga grundavdrag hårt mot lönsamheten. Grundavdrag, som alltså minskar den inkomst som beskattas.

Grundavdragen i några jämförbara EU-länder, omräknat till svenska kronor, var 2016 följande: Tyskland - 86.000:-, Nederländerna - 167.175:-, Frankrike - 97.000:-, Österrike - 110.000:- och Storbritannien - 132.000:-. I Sverige har vi ett grundavdrag som idag varierar mellan 20.000:- och 36.000:- beroende på inkomst.

KAN FRIVILLIGHET FUNGERA?

Om bonden, med bättre ekonomi i ryggen, gavs möjlighet att sköta sin mark och sina djur så som han eller hon hellst skulle vilja göra så tror jag att det kan bli annorlunda. Då ökar djurvalfärden, då ökar mångfalden i skogen och i odlingslandskapet. Då tar man sig råd att sköta verksamheten så som man egentligen vill. Eller kommer det att bli så? Kanske är jag naiv som inte förstår hur långt strukturrationaliseringen inom jord och skog har gått? Kan vi, på frivillig väg, få ett jord- och skogsbruk som både bonden, staten och miljörelsen är tillfreds med?

JONAS WANGSTEN

MÄNNISKAN, INTE KLIMATET, ORSAK TILL DEN SNABBA UTROTNINGEN AV DÄGGDJUR

I en ny rapport från Göteborgs Universitet så berättas att människan i stor utsträckning ligger bakom utrotningen av arter.

Människans påverkan kan förklara 96 % av alla utdöda däggdjursarter under de senaste drygt hundra tusen åren, enligt en nyligen publicerad forskningsstudie i den vetenskapliga tidskriften Science Advances.

Under de senaste 126 000 åren har takten med vilken däggdjur dör ut ökat med 1600 gånger om man jämför med naturliga nivåer av utdöenden. Enligt den nya forskningsstudien beror denna ökning nästan uteslutande på människans påverkan.

Studien visar också att även förhistoriska människor hade en betydande negativ effekt på biologisk mångfald och att den var större än de mest genomgripande klimatförändringarna i jordens moderna historia, som till exempel den senaste istiden.

– Vi finner i princip inga bevis för klimatdrivna utrotningar under de senaste 126 000 åren. Istället ser vi att mänsklig påverkan förklarar 96 procent av utdöenden bland däggdjur under denna tidsperiod, säger en forskarna, Daniele Silvestro.

Studien motsäger den syn en del forskare har, som anser att starka klimatförändringar är den största orsaken bakom utdöendet av de flesta förhistoriska däggdjuren. Istället så pekar dessa nya fynd på att däggdjursarter var motståndskraftiga även för extrema förändringar i klimatet.

STOR MÄNGD DATA HAR ANALYSERATS

Mängder av data från fossiler ligger bakom forskarnas slutsatser. 351 däggdjursarter, som har dött ut sedan början av övre pleistocen, har analyserats. Bland annat ikoniska arter som mammut, sabeltandad tiger och jättesengångare.

Fossildata från Zoological Society of London, har varit till stor hjälp i arbetet.

– Men dessa utdöenden skedde inte konstant och med en jämn takt. Istället kan man se bevis för kraftiga ökning

av utdöenden över olika kontinenter vid samma tid som människan först satte sin fot där. Och på senare tid har mängden utdöenden orsakat av människan ökat igen, denna gång på global skala, säger forskaren Tobias Andermann vid Göteborgs universitet.

FÖRUTSPÅR ATT UTROTNINGSTAKTEN ÖKAR OM INGET GÖRS

Idag är utrotningshastigheten av däggdjur den största sedan slutet av dinosauriernas era, enligt forskarna. Med hjälp av datorsimuleringar förutspår de dessutom att denna takt kommer fortsätta att öka fram till år 2100 och nå en hastighet av utdöende upp till 30 000 gånger högre än den naturliga. Detta om mänskligt beteende och förlusten av biologisk mångfald fortsätter.

För 12000 år sedan började inlandsisen släppa sitt tag om norra Europa. De nomadiserade jägarstammar som, under tidig stenålder för mer än 8000 år sedan, sökte sig från Tyskland upp genom Skandinavien möttes av en oerhörd viltrikedom. Ett vilt som för jägare/samlare var helt avgörande för överlevnad.

Den mest effektiva jaktformen var fallgropar. En teknik som man förde med sig från kontinenten. En fallgrop är en pryldigt stensatt manshög grop. Två meter lång och en meter bred. Den täcktes med ris för att inte synas. Ofta byggde man hela system med fallgropar. När sedan renhjordar drog fram över området med fallgropar så var det alltid några som ramlade ner och därmed blev ett lätt byte för jägarna.

Tillsammans med skarsnöjakt, där skidor gjorde att man kom nära in på älgen, bidrog fallgroparna till att viltstammen redan tidigt minskade kraftigt. Just skarsnöjakt var så effektivt att den föredrogs framför eldvapen ända in i ganska modern tid. De utmattade djuren avlivades med spjut, kniv eller yxa. Först 1836 förbjöds denna plågsamma jaktmetod i Sverige.

När stenåldern övergick till bronsåldern så utvecklades det mer sofistikerade fångstmetoder. Man började använda sig av trampfällor, snaror, självskjutande

HUR JAGADE DE FÖRSTA SVENSKARNA

spjut, stockfällor mm. Vissa av dessa fångstmetoder lever kvar än idag även om de kanske inte är lagliga.

I Skandinavien har man alltid skiljt på fångst och jakt. Hos oss har fångst varit väsentligt mycket viktigare än jakt ända fram till 1900-talet.

JAKTRESTRIKTIONER

I Sverige var länge älgen det viktigaste villebrådet. Inte bara för köttet utan kanske ännu mer för dess kraftiga skinn. Ett skinn som allmogen kunde sälja. Älgskinn var mycket eftertraktat till uniformer och fungerade som en enklare rustning. Många tusen skinn såldes årligen till de Europeiska améerna.

Redan under 1300-talet kom dock de första restriktionerna för älgjakten då den förbjöds mellan fastan och Olofsmäss. Att älgen jagades för hårt blev ännu tydligare då Gustav Vasa kände sig manad att sända hotfulla brev till dalkarlar, värmlänningar och sörmlänningar där de uppmanades att minska på jakten. Hoten hjälpte inte utan snart kom älgen, liksom tidigare rådjur och kronhjort, att räknas till "konungens fridkallade djur". Jakten delades ut bland hovet, ämbetsmännen och frälset. Troligen var detta var avgörande för att rädda älgen från utrotning.

JONAS WANGSTEN

Fakta och illustrationer: Gunnar Brusewitz

JÄGAREN VILL HA BRA JAKT OCH ETT RIMLIGT UTBYTE I FÖRHÅLLANDE TILL DEN TID OCH DE PENGAR MAN LÄGGER NER. MARKÄGAREN VILL SLIPPA SKADOR OCH HA NÅGON FORM AV AVKASTNING FÖR ATT UPPLÅTA JAKTRÄTTEN.

SÅ KAN MAN HÅRDRA RELATIONEN MELLAN MARKÄGARE OCH JAKTRÄTTS-ARRENDATOR (JÄGARE). JAG KOMMER I DET FÖLJANDE ATT UTVECKLA NÅGRA TANKAR JAG FÅTT I SAMBAND MED DEN JAKT JAG BEDRIVER SAMT SAMTAL MED JÄGARE OCH MARKÄGARE SEDAN UNGEFÄR 20 ÅR TILLBAKA. 20 ÅR UNDER VILKA JAKTEN FÖRÄNDRATS GANSKA MYCKET.

Efter älgboomen och rådjursexplosionen då jägarkåren växte markant kom jägarkåren att minska från det sena 1990-talet och framåt. Det senaste halvdussinet år har jägarkåren åter ökat, mycket beroende på ett intresse för ekologiskt och lokalt framställt kött. Fenomenet med jaktens ökade popularitet går hand i hand med gårdsbutiker, Bondens marknad, REKO-ringar etc. Under samma period har även viltstammarna förändrats. Rådjuren har minskat och älgstammen är lokalt nere på tidiga 1970-talsnivåer. Andra djur ökar. Dovviltet sprider sig och är i södra Sverige vanligare än älgar. Men allra bäst har det gått för vildsvinen som finns i fasta stammar i hela Götaland och stora delar av Svealand.

Nollruta fotad i höstråg våren 2019 visar hur hårt rågen betas av dovsvilt.

Foto: Stefan Johansson

Båda viltslagen ställer till problem för markägare, dovsviltet är gräsätare och kan gå hårt åt vallskörden om de är mångtaliga, hjortarna kan även feja sönder stora och halvstora träd. Vildsvinen kan ställa till oreda i brukad mark.

När intresset för jakt ökar är det lätt att som markägare lockas arrendera ut jakträtten till den som betalar mest, inte minst om marken ligger inom någon timmes bilväg från en större stad. Detta kan vara en bra lösning, men man bör som markägare väga in fler faktorer innan man gör det. Inte minst möjligheten för jägarna att på kort varsel komma och hjälpa till när vildsvinen varit framme.

STORT ELLER LITET

Det finns en stor mängd jaktformer. En del kan bedrivas på små ytor, andra kräver lite större ytor. Vill man ha en samlad förvaltning med möjlighet att använda jaktens alla möjligheter att förvalta viltstammarna i ett område är det bäst med lite större sammanhängande jaktområden. Vad som är lite större varierar mellan olika delar av Sverige och hänger inte minst samman med hur täta viltstammarna är.

Finns det vildsvin så är det tveklöst så att dessa behöver hanteras över fastighetsgränser om man vill hålla nere skadorna annars blir det lätt så att ett gäng jägare har fullt upp att skyddsjaga

JAKT SAMV

Ett vildsvin skjutet på åtel. Den ettåriga galten gick undan efter skottet och en hund fick hämtas för att leta reda på vildsvinet, som låg dött bara 100 meter från skottplatsen.

T Ä R ERKAN

“VILL MAN MINSKA ÄLGBETESSKADORNA SÅ BEHÖVER MAN VINTERTID ERBJUDA ALTERNATIVT FODER TILL SKOGSPLANTERINGEN. DET KAN GÖRAS GENOM FODERSKAPANDE ÅTGÄRDER, TEX ATT INTE RÖJA SÅ HÅRT I KRAFTLEDNINGSGATOR, UTEFTER SKOGSBILVÄGAR ELLER INVID VINDKRAFTVERKENS OMFATTANDE VÄG- OCH LEDNINGSNÄT.”

i spannmålsodlingarna medan ett annat gäng som har skogsmarken jagar med hjälp av åtlar. Detta innebär att skyddsjägarna skrämmer upp vildsvinen i skogen där de skulle kunna stanna ett par veckor tills rädslan för odlingsmarken gått över. Men så fort de börjar söka föda i skogen hamnar de på åtlarna där de skräms bort och åter ger sig ner på odlingsmarken.

Hade jakten i skogen och odlingsmarken förvaltats av samma, eller åtminstone samarbetande, jägare så hade man varierat jakttrycket över året. Under odlingssäsongen hade hela jakttrycket lagts på odlingsmarken för att minimera skadorna. I skogen hade man låtit vildsvinen känna sig säkra och ojagade. När spannmålet väl skördats och sista vallskörden bärgats hade jakten på åtlarna startat. Men då är vi framme i oktober när man även kan börja jaga vildsvin med hund vilket bäst görs över lite större yta.

ALTERNATIVT FODER

Lite större sammanhängande marker underlättar förvaltningen av de flesta djur. Vill man minska älgbetesskadorna så behöver man vintertid erbjuda alternativt foder till skogsplanteringen. Det kan göras genom foderskapande åtgärder, tex att inte röja så hårt i kraftledningsgator, utefter skogsbilvägar eller invid vindkraftverkens omfattande väg- och ledningsnät. Kanske

till och med få de arrenderande jägarna, eller i förekommande fall viltvårdsområdet, hjälpa till med viltåkrar med viltfoder. Är man flera markägare som tillsammans med jägarna planerar viltförvaltningen i ett område är det inte alls omöjligt att hitta ytor som ändå inte används till något annat. Gamla torpåkvar i skogen är typexempel på lämpliga ytor för viltåkrar. Fördelen med viltåkrar är att de minskar viltskadorna i andra delar av marken. En annan fördel med viltåkrar är att de ökar den biologiska mångfalden i ett område högst påtagligt.

Större jaktområden underlättar när man gör eftersök på djur som gått undan efter skott. Jagar man på små skiften som kanske är 70-100 m breda är det inte ovanligt att man behöver ringa både två och tre jakträttsinnehavare för att kunna slutföra även ett kortare eftersök som i normalfallet hade varit avklarad på 10 minuter. Jagar man älg eller vildsvin med ställande hundar är stora jaktområden ofta förutsättningen för att man skall kunna smyga in på ett stånd och få ett skottillfälle.

Kort sagt, stora jaktområden skapar möjlighet att bedriva en effektiv och rationell jakt. Detta bör man som markägare tänka över när man väljer vem som skall få arrendera jakträtten.

LÄR KÄNNA DINA JÄGARE

Ju bättre jägaren och markägaren känner varandra desto större chans är det att viltförvaltningen känns lyckad för båda parter. Detta är egentligen självklart men ibland måste man påminna om det självklara. Ett sätt för markägare och jägare att närma sig varandra är att efter jaktåret sätta sig ner tillsammans och gå igenom vad man tycker har funkant och vad som inte funkant. Några saker att prata igenom vid sådana möten är:

- Hur upplever markägaren viltskadorna? Finns det delar av marken som är mer utsatt för skador än andra delar? Kan man lägga upp bruket av marken på ett annat sätt för att minska skadorna? Det är t.ex. upplagt för problem att odla ärtor, majs eller vete direkt intill en tät orörd granplantering eller vass om det finns vildsvin i trakten.
- Kan man underlätta skyddsjakten genom att slå av ett par strängar i kanten av gården med attraktiva grödor?
- Kan man hjälpas åt att skrämman bort rådjurskid från gårderna inför slätter? Eller är det aldrig ett problem?
- Har jägarna nycklar till eventuella vägbommar så de lätt kommer åt alla delar av marken? Kommer man inte åt ett område för transporter så minskar jakttrycket i det området då alla människor väljer minsta motståndets väg.
- Finns det något "journummer" som markägaren kan ringa till och snabbt få hjälp vid viltskador?
- Är det OK för jägarna att röja skjutgator? Om markägaren inte vill att jägarna gör det själva så är det bra att gå ut i marken tillsammans och komma överens om en rimlig röjning för att skapa bättre och säkrare skottmöjligheter.
- Har markägaren några synpunkter på om jägarna jagar med grythund och gräver för att få skottchans i gryt?
- Har markägaren några synpunkter på var jägarna lägger ränta och slaktavfall från fällda djur?
- Finns det obrukade marker som kan omvandlas till viltåkrar, här kan det dessutom vara så att en viltåker ger rätt till arealstöd. Viltåkrar har flera fördelar, dels gynnas den biologiska mångfalden, dels kan de bidra till att viltskador på marker i närområdet minskar.
- Hur ser jägarna som arrenderar jakten på att markägaren ringer in egna skyddsjägare om problem med tex vildsvin eller gäss blir för stora? Detta är viktigt att prata igenom, specificera och reglera i upplåtelseavtalet.

AVSLUTANDE ORD

Det är bara fantasin som sätter gränser för vilka möjligheter ett nära samarbete mellan jägare och markägare kan generera. Låt även fantasin spela och föreställ er vad frånvaron av samtal mellan markägare och jägare medför...

Åtelkameror är ett bra sätt att hålla kolla på vildsvinens vanor i ett område. Sedan ett par år behöver man inte längre myndighetstillstånd för att använda dem.

LEIF
HÄGGSTRÖM

SÅ HAR JAG TILLBRINGAT ETT PAR TIMMAR I SKOGEN IGEN, DET ÄR GALLRING PÅ GÅNG. JAG KÄNDE ATT JAG BEHÖVDE KASTA ETT EXTRA ÖGA OCKSÅ I ETT ANNAT BESTÅND, MEN DEN DELEN AV SKOGEN FÅR STÅR ÖVER DEN HÄR GÅNGEN.

NÄR MAN GÅR SÅ DÄR, OCH SER EN MASSA SAKER, SÅ KOMMER TANKARNA VANDRANDE AV SIG SJÄLVA. UNDRAR VILKA SOM GÅTT HÄR FÖRE MIG, UNDRAR VAD DE TÄNKTE, VILKET ÄRENDE DE VAR UTE I, VILKA FÖRVÄNTNINGAR DE HÅDE? KANSKE VAR DET BARA I ETT TRÖTTSAMT, PÅTVINGAT ARBETE, ETT SOM MAN GÄRNA SÅG SLUTET PÅ. 8 TIMMARS ARBETSDAG? KNAPPAST.

INTE SÅ LÅNGT BORT FINNS DE GAMLA SPÅREN AV MILAN, KOJAN MED ELDSTADEN OCH MED EN HÅRD MEN ÄNDÅ SÄKERT EFTERLÄNGTAD BRITS. JAG VET JU ATT DEN HÄR SKOGEN LÅNGT FÖRE MIN TID VAR BOLAGSSKOG, YEM SOM ÄGDE DEN FÖR DEM VET JAG DÄREMÖT INTE. DET FANNS DÅ INGEN VÄG I NÄRHETEN, INGA GPS.ER, INGA MJUKA KÄNGOR ATT GÅ I. ANDRA TIDER, ANDRA FÖRUTSÄTTNINGAR.

BRITT MARIE NORDQUIST, EKSHÄRAD

NÄR TJÄNSTEMANNEN INTE GER SIG

Det finns vissa bilder som etsar sig fast på näthinnan. Man glömmer dem aldrig. En är bilden av Karl Hedin vid häktningsförhandlingen, fjättrad med handfängsel vid en säkerhetsvakt, iklädd gröna häkteskläder och med sina saker i en papperskasse. 69 år gammal, framgångsrik företagsledare med ordnade förhållanden och en sannolikt helt obefintlig rymningsrisk. Misstanken var grovt jaktbrott. Han påstods ha jagat varg illegalt.

Karl Hedin är en man med ett stort symbolvärde för landsbygden. Han är även

aktiv i rovdjursdebatten, med en kritisk hållning i vargfrågan. Processen mot Karl Hedin är en fulländad uppvisning i hur man kränker och förnedrar en människa så mycket som möjligt och visar sin makt.

Häktningsförhandlingen är dagen då man öppet visade att man, i vårt land, straffar människor för deras åsikter.

Denna bild valsade sedan runt i media med en fet rubrik där man hängde ut Karl Hedin med namn och pekade ut honom som misstänkt för det värsta brottet man kan begå i Sverige. Nämligen illegal jakt på varg.

Men hur har det gått i fallet Karl Hedin? Jo, idag vet vi att:

- Det finns ingen skjuten varg, lo, havsörn eller björn
- Det finns inga saknade djur
- Det finns ingen skottplats
- Det finns inget avlossat vapen
- Det finns ingen tomhylsa
- Det finns ingen kula
- Det finns ingen som hört skott
- Det finns inte längre ett huvudvittne. (Hon hoppade av och hade ljugit ihop allting, vilket hon har meddelat miljöåklagare Lars Magnusson skriftligt)
- Det finns inte längre närstående vittne till huvudvittnet
- Det finns inget externt vittne
- Det finns inget gift använt att åtala för
- Det finns inget brottsligt i användandet av ordet gråben
- Det finns inget brottsligt i att tänka en tanke.

Det enda brottsliga vi har att gå på i Västmanlandsfallet är det miljöåklagaren Lars Magnusson själv stått för. När ska man sätta stopp för hans framfart som så allvarligt skadar tilliten till och anseendet för det svenska rättssystemet? När ska ansvar utkrävas för det man gjort mot Karl Hedin och de övriga i Västmanlandsfallet? Hur länge till ska det här få hålla på?

LISA KIDERUD

MILJÖERSÄTTNING PÅ NYTT SÄTT

Miljöersättningar är ett sätt att ge lantbrukarna betalt för att förvalta och producera miljönytta. Men miljönyttan per satsad skattekrona behöver bli högre. I ett treårigt pilotförsök i Falbygden, där ett 20-tal lantbruksföretag deltog, fick lantbrukarna på ett mer direkt sätt betalt vid leverans av miljönyttor istället för att kompenseras för att följa fasta skötselvillkor.

I projektet har Jordbruksverket testat att ersätta lantbrukare för miljötjänster som stenmurar, åkerholmar, skogsbyn och andra viktiga kulturmiljöer som är viktiga för den biologiska mångfalden och odlingslandskapets kulturarv.

– Vi har genomfört ett pilotprojekt för att se hur resultat- och värdebaserade miljöersättningar kan fungera i praktiken, säger projektledaren Staffan Boberg. Syftet har varit att studera förutsättningarna för denna sorts ersättningssystem i framtida svenska landsbygdsprogram.

BESTÄMMER SJÄLV UTFRÅN EGNA FÖRUTSÄTTNINGAR

Nuvarande miljöersättningar bygger framför allt på att lantbrukaren ska genomföra vissa bestämda skötselåtgärder. Syftet med de resultat- och värdebaserade ersättningarna är istället att lantbrukarna på ett mer direkt sätt får betalt vid leverans av

efterfrågade miljönyttor. Ju mer biologisk mångfald eller ju värdefullare och mer välskötta kulturhistoriska miljöer, desto högre ersättning. Lantbrukaren bedömer själv lämplig skötsel för att nå eftersträvd kvalitet och högre miljöersättning.

RESULTATBASERAD ERSÄTTNING

Projektet visar att resultat- och värdebaserade ersättningar är uppskattade av lantbrukarna och flera studier visar att de kan vara mer effektiva än nuvarande åtgärdsbaserade ersättningar. Projektet visar att de dock kan behöva kombineras med direkta skötselkrav för att ge starkare motivation att förbättra skötseln.

BÖRJA RÄKNA DJURENHETER ÄVEN I SKOGEN

Att ge älgen skulden för betesskadorna på tall är att göra ekvationen alldeles för enkel. Jag tycker man stirrar sig allt för blind på älgens roll. Älgen är ofta symptomet, inte grundorsaken.

Den totala viltstammen är alldeles för hög, jämfört med för 30-40 år sedan. Vilttätheten är betydligt högre. Då fanns det älg, rådjur och hare. Nu ska de även samsas med en jättepoptation av kronvilt, en ständigt ökande population av dovvilt samt alla vildsvin.

Dessa äter givetvis inte exakt samma saker men deras föda överlappar, främst på nivån örter och lövsly, vilket gör att konkurrensen förskjuter älgens födosök mot det som den är specialiserad på som de andra inte äter förutom i yttersta nöd. Därigenom får populationen av övrigt

klövvilt indirekt påverkan på tallskadorna men älgen får skulden.

Jägarorganisationerna och allt för många jägare vill ha en stor viltstam med många olika viltslag, men det får givetvis konsekvenser. Det ser vi nu här i söder. En minskande älgstam men en ökande stam av övrigt vilt. En liten eller ingen förbättring av viltskadorna. Det beror med allra största sannolikhet på att den minskande älgstammen måste äta mer av sin specialföda eftersom övriga klövvilt ökar och därför äter upp den andra födan för älgen.

EN HÅLLBAR NIVÅ

Man bör ta ett helhetsgrepp om viltförvaltningen och istället för att räkna antal älgar kontra betesskador börja räkna

som inom lantbruket. Titta på hur många djurenheter man har per 1000 hektar.

1 vuxen älg = 1 enhet

1 vuxen kron = 0.5 enheter

1 vuxen dov = 0.25 enheter

1 vuxen rå eller vildsvin = 0.12 enheter

Sedan måste vi hålla den totala viltstammen på en hållbar nivå.

Alla med lantbruksdjur förstår ju att det är så man måste räkna om man har djur på bete. En hektar bete kanske kan livnära 2 nördjur, eller 14 får. Men det går ju inte peta in 2 kor och 14 tackor på samma areal och tro att det ska räcka.

MÅRTEN SWÄRD

MÅNGA BEN ATT STÅ PÅ

En tidig augstimorgon beger jag mig till Vänerns östra sida. Vid Kristinehamn svänger jag söderut på riksväg 26 som leder långt ner i Småland. Jag skall dock inte längre än till Hygns Vilt mellan Bäckhammar och Gullspång. Trots att jag har varit där tidigare så är det lite svårt att veta var jag skall svänga. Jag ser en skylt vid en skogsdunge och får veta att det är 500 meter till dess att jag skall svänga in på en mindre väg. Riktiga skyltar lyser med sin frånvaro. Hur kan det vara så här när andra gårdsbutiker har tydliga skyltar uppsatta av Trafikverket?

En skylt som Trafikverket sätter upp har speciella regler. Du som vill sätta upp en reklamskylt inom vägområdet till en allmän väg måste ha tillstånd av väghållningsmyndigheten för en statlig väg. Trafikverkets grundinställning är att reklam inom vägområdet ska undvikas i möjligaste mån.

Dock går det att få en egen skylt till sin verksamhet men det är inte lätt. Det är Transportstyrelsen som bestämmer kriterierna för att få en skylt för vägvisning beviljad.

Kriterierna kan sammanfattas så här:

- Vägvisning ska i regel göras från närmaste allmänna väg.
- Det får inte finnas för många vägmärken i samma vägkorsning.
- Vägvisning ska bara sättas upp om vägen till verksamheten är anpassad till den trafik som kan förväntas och om antalet parkeringsplatser är tillräckligt.
- Vägvisning ska bara sättas upp om verksamheten har tillräckliga öppettider.

Problemet för Hygns Vilt är att man måste svänga av från riksvägen och åka fyra kilometer på en mindre allmän väg innan man kommer till gården. Därför kan skyltning ske först där.

När jag närmar mig Hygns Gård så öppnar landskapet upp sig. På min vänstra sida ser jag fint betade hagar. Här är det inte kor eller får som betar utan hjortar vilket den höga stängslingen vittnar om. Snart svänger jag upp till gården. Det första man kommer till är gårdsbutiken med en liten parkering.

Jag knackar på och välkomnas av Karin Höglund och Magnus Nordin. Vi sitter ner och de berättar om gårdens historia.

1991 köpte Karins föräldrar Hygns Gård. Vackert belägen på en udde längst in i en vik av Väneren. En vik som har många små öar och stora strandängar. Perfekt för fåglar. Kilsviken är berömd för sitt rika fågelliv, som bäst studeras från reservatets fågeltorn. Härifrån kan du få se allt från stora skaror änder, gäss och vadare till, om du har tur, en och annan havsörn! Kilsviken bedöms som en internationellt värdefull rastlokal för våtmarksfåglar.

Föräldrarna hade inga planer på att bli jordbrukare utan det var gården och dess läge som lockade. Men då de omgivande strandängarna är naturreservat och måste hållas öppna visade det sig att det i köpet följde med en liten besättning av kronhjort. Intresset för hjortarna växte liksom djurbesättningen. Då det finns mycket annan vilt på både den egna marken och övrigt i trakten så bestämde man sig för att bygga ett slakteri. 1997 stod det klart som det andra EU-godkända viltslakteriet i Sverige.

Hägnen med sina strandängar finns på båda sidor om den udde där gårdscentrum ligger

En stor omgång salami förbereds i charklokalen.

HÄGN MED STRANDÄNGAR

Grunden för slakteriets verksamhet utgörs givetvis av de egna hjortarna. Man har ca 400 djur, främst kronhjort men även lite dovhjort, i två stora hägn om tillsammans 120 hektar. I hägn får man endst hålla djur som har fötts upp i fångenskap. Båda hägnen, som ligger på var sida av gårdscentrum, har bra kontakt med de strandängar som ligger längst in i Kilsviken. Hjortarna har på så sätt naturlig tillgång på vatten. De kan också välja mellan stora öppna ytor eller kuperade skogsdungar. För dovhjorten finns det vindskydd men dessa används sällan.

Man ska anpassa antalet djur i hägnet till hägnets storlek, vilken terräng och vilken växtlighet som finns där. Om du har anpassat hägnet rätt ska betet räcka till och du ska inte behöva stödutfodra djuren under vegetationsperioden. Det innebär också att betesskador och markslitage i

hägnet minskar, säger regelverket. För Hygn är detta inga problem.

Under vinterperioden stödutfordras djuren. De får fri tillgång till foder. Minst 2/3-delar av djurens dagliga intag bör vara grovfoder med långa strån. På Hygns gård får hjortarna ensilage från den egna gården. För att ge djuren en balanserad foderstat får de även tillskott i form av havre. Ensilaget ger man i vanliga foderhäckar och havren i rännor av halverade avloppsrör på ben. Vinterutfodringen sker nära gården och hjortarna känner väl när det är dags för utfodring.

SVÅRHANTERADE

Hjortar är vilda djur, även om de lever i hägn, så därför blir hanteringen av dem lite annorlunda än mot kor. Trots att de anses som vilda så behöver man ta in dem för kontroll ett par gånger per år. Det är ett arbete som inte är alldeles enkelt då

det inte går att locka hjortarna. Man ser till att djuren har gott hull, inte visar några tecken på sjukdom och att kalvningen har gått bra. Kalvarna märkes även med lapp i örat.

VIKTIGT ATT DJUREN INTE ÄR STRESSADE VID AVLIVNING

Djuren skjuts i hägnen under lugna förhållanden. Köttets kvalitet påverkas negativt av adrenalin vilket uppstår i stressade djur, därför är det en stor fördel att hjortarna får gå i hägnen och beta. Helst vill man skjuta 10 djur vid varje tillfälle för att få en rationell styckning men det händer att det endast blir ett eller två. Just extra bra kvalitet i alla led är något som man eftersträvar. Som liten producent av hantverksmässiga produkter är detta extra viktigt. Då köttet är huvudråvaran så måste detta vara perfekt. .

Nyrökta korvar
i kylrummet

Magnus och Karin tar emot utanför dörren till gårdsbutiken. Till höger finns charktillverkningen och till vänster cateringköket

INKÖP OCH LEGOSTYCKNING

På slakteriet tar man också emot annat vilt från närområdet. Främst älgar, rådjur och vildsvin. Antingen köps de in eller också väljer jägaren att ta återtag. Rådjur är det gott om men för älgen har det skett en förändring de senaste åren. Antalet har minskat ganska drastiskt. Från att ha styckat ca 300 djur för ett antal år sedan ligger man nu på mindre än 100 djur. Skillnaden är att de älgar som kommer in generellt sett är betydligt större än tidigare.

SÄSONGSARBETE

I våras kunde vi läsa om att de jordbruksföretag som har en säsongsbetonad verksamhet hade svårt att finna kompetent arbetskraft då de som normalt brukade komma inte fick inresetillstånd. Jordgubbsodlaren Anna Wilén berättar om sin situation.

– Ängebäck Trädgård anställer i år, precis som alla andra år, ungefär 50 personer som bor i närområdet men det behövs också medarbetare som kommer tillbaka år efter år och som kan sitt jobb. Det tar mycket tid och kraft att lära upp nya medarbetare och det är så mycket värt när det finns människor som kan arbeta självständigt från dag ett. De sex personer från Ukraina, som vi verkligen vill ska komma tillbaka i år också, har jobbat hos oss under åtta till tio säsonger. De är välutbildade och kompetenta vuxna personer. De kan laga maskiner när de går sönder, de är med i odlingen och i planeringen och driften av densamma. Just de här sex personerna är nyckelpersoner och en förutsättning för att vi ska kunna anställa lokala säsongarbetare.

MAN MÅSTE HITTA LÖSNINGAR

För Hygns gård var problemet med säsongvariation också påtagligt. Om man har ett viltslakteri så är det naturligt att högsäsong är under höstens jakt. För att komma runt problemet med att få kompetenta styckare på hösten så började man fundera på att utöka verksamheten. Det föll sig naturligt att börja med förädling av köttet. 2009 stod byggnaden med lokaler för charktillverkning klar. Centralt i huset blev det också en försäljningslokal. Det var vid den här tiden som Karin tog över ansvaret för verksamheten.

Den utökade verksamheten innebär att man idag kan ha tre personer anställda på heltid. De bor i närområdet och har kompetens att arbeta med alla gårdens sysslor. När jag är på besök så är två av dem sysselsatta med att göra i ordning för att stängla ute i vattnet på

Soldattorpet med boende
för jaktturisterna

en av strandängarna. En annan jobbar i charkavdelningen. När vi sitter och pratar utanför gårdsbutiken kommer en av de deltidanställda för att förbereda i butiken inför dagens försäljning.

I gårdsbutiken finner man inte bara det egna köttet och en stor mängd olika charkprodukter. Kunderna uppskattar mycket att kunna köpa med sig ostar, sylter, inläggningar mm från småproducenter i närområdet. Man säljer även sina produkter till restauranger och grossister.

Dessutom har Hygns Vilt en stor cateringverksamhet med en mängd olika menyförslag för bröllop, student, släkträff eller någon annan festlighet. Här är den egna köksträdgården med säsongens grönsaker viktig.

JAKTTURISM

För att ytterligare täcka in säsongen så har man också börjat med jaktturism.

De har, till skillnad från många andra, riktat in sig på svenska och norska jägare. Man erbjuder jakt på rådjursbock och vildsvin i det fria samt möjlighet att skjuta hjort i hägn. Eftersom fågeljakt är vanligt i dessa trakter undrar jag om de även har detta. Magnus berättar att eftersom strandängarna ofta besöks av fågelskådare så skulle det bli lite jobbigt om de samtidigt hade jakt på t.ex. gäss.

För boende har man ett soldattorpet en bit från gården eller en liten lägenhet ovanpå gårdsbutiken. Om man inte vill laga egen mat så finns det möjlighet att boka helpension.

HYGN – ETT SMÅBRUK?

Trots att Hygns gård är stor, utifrån småbrukarperspektiv, med sina 1000 hektar så vill jag ändå hävda att jag faktiskt just har besökt ett ”småbruk”. För en tid sedan så definierade vi småbruk som Närhet.

Geografisk närhet – Hygn har mycket god arrondering med i stort sett gångavstånd till det viktigaste

Mänsklig närhet – Hygn säljer det mesta direkt till konsument eller restaurang

Biologisk närhet – Hygn låter hjortarna hålla markerna öppna till förmån för fåglar och en mängd andra arter.

Ekonomisk närhet – Hygn anställer personal från närområdet och säljer till samma område.

Tidsmässig närhet – På Hygn går verksamheten inte att skynda på med större maskiner. Man lever med naturens och djurens gång.

JONAS WANGSTEN

NÄR ÄR DET EGENTLIGEN VÅR?

Fredagen den 24 juli fick en bonde i Västergötland besked från Högsta förvaltningsdomstolen att den inte beviljade honom prövningstillstånd på en uppenbart felaktig dom i Kammarrätten. Frågan var när våren börjar i Sverige då det inte längre krävs ligghall för nötkreatur. En fråga är om varje myndighet kan ha sin egen tolkning av när våra årstider börjar och slutar eller om vi ska ha en gemensam definition, enligt SMHI. Länsstyrelsens definition är att dygnsmedeltemperaturen ska överstiga 5 plusgrader i 5 dygn i följd. SMHI säger att dygnsmedeltemperaturen ska ha överstigit 0 grader i 7 dygn. När väl våren inträffat kan den inte återkallas av tillfälliga bakslag.

LÄNSSTYRELSEN HITTAR PÅ EGENA DEFINITIONER

Länsstyrelsens tillsynsenhet hävdar i ett djurskyddsärende att bonden i Västergötland brutit mot lagen då han hade tjurar äldre än två år ute dygnet runt utan ligghall den 11 april samma år. För sitt ställningstagande hade de kontrollerat med en icke angiven väderstation i Norge! Det skulle alltså kunna vara Tromsø eller rent av Longyearbyen. Vid den icke angivna stationen hade våren ännu inte kommit.

På den grunden ville Länsstyrelsen tillämpa regeln 5°C medeltemperatur fem dygn i sträck. Det vill säga en helt egentillverkad definition som andra expertmyndigheter inte tillämpar. Men även det borde ha friat bonden eftersom

SMHI DEFINIERAR VÅR SOM ATT DYGNSEDELT TEMPERATUREN UNDER SJU DYGN I STRÄCK INTE UNDERSTIGIT 0°C. MED DENNA DEFINITION BÖRJADE VÅREN I VÄSTERGÖTLAND ÅR 2019 I FEBRUARI MÅNAD.

SMHIs offentliga data visar att det varit 8,7, 10,4, 11,0, 9,4 och 9,0 de fem dygnen 3-7 april vid den väderstation som ligger närmast den berörda gården. Där var det alltså vår, nästan sommar, den 11 april 2019. Gränsen är 10°C för sommar.

Länsstyrelsen krävde 20.000 kr i vite. Bonden överklagade till Kammarrätten, med påpekande om vad SMHI noterar om vårens ankomst i området 2019. Kammarrätten sänkte vitet till 10.000 kr, men gick på Länsstyrelsens hemmagjorda definition av när årstider börjar och slutar.

Bonden överklagade detta till Högsta förvaltningsdomstolen, med förtydligande att det var konstigt att Länsstyrelsen kunde hitta på regler som inte stämmer med de ansvarig expertmyndighets (SMHI) definition.

DOMSTOLEN ÅSIDOSÄTTER GOD RÄTTEGÅNGSSED

Högsta förvaltningsdomstolen lämnade inte prövningstillstånd och fastslog därmed Kammarrättens dom. De skriver

även rent ut att de struntar i att kontrollera riktigheten i bondens uppgifter. De går helt på vad byråkraterna på Länsstyrelsen uppgett.

”Det finns inte skäl för att ifrågasätta det som Länsstyrelsen har anfört om att dygnsmedeltemperaturen kan läggas till grund för en bedömning av om det sker betestillväxt eller inte. Med den utgångspunkten kan konstateras att den temperaturdata som XX har hänvisat till inte visar att dygnsmedeltemperaturen hade överstigit fem plusgrader fem dagar i sträck före kontrolltillfället.”

Här har alltså högsta instans i ett förvaltningsärende bestämt att byråkratin är ofelbar. Man har inte kontrollerat fakta, inte kontrollerat gällande regler, för att se om det Länsstyrelsen hävdar är sant, med lagen överensstämmande eller rimligt.

MYNDIGHETER VACCINERADE MOT PRINCIPER

Det här ärendet skulle kunna vara synnerligen principiellt intressant för att fastställa om varje enskild myndighet kan ha sin egen definition av när våra årstider börjar och slutar. Eller för den delen även något annat. Förr hade vi en strävan att uppnå enhetlig svensk standard i fråga om definitioner, men den nya svenska standarden tycks istället vara att skapa förvirring.

MATS JANGDAL

FÖR NYA ELLER ERFARNA BÖNDER

Mer och mer läser vi om stadsbor som drömmer om att ställa om och flytta ut på landsbygden.

– Intresset är enormt, mycket större än vi vågat hoppas på. På bara två veckor blev vår inspirationsdag fullspikad, med lika många på kö, säger Tomas Rydmo, rektor på Dalslands folkhögskola.

Trenden med utflyttande från staden till landsbygden är i mångt och mycket en gräsrotsrörelse och nu satsar Dalslands folkhögskola på en ettårig kurs vid namn Det Goda Livet – för en hållbar framtid. Den riktar sig till just de som vill göra livsresan från stad till landsbygd och göra omställningen till ett enklare och mer hållbart liv med koppling till naturen. Som en del av kursen får man lära sig att renovera gamla hus, odla sin egen mat och föda upp djur.

– Vi gör satsningen på den här kursen för att möta ett behov i samhället och samtidigt bidra till utvecklingen av landsbygden. Även Dalslands kommuner är med och ställer upp kring kartläggning av ödehus och gårdar dit man skulle kunna flytta, säger Tomas Rydmo.

MÅNGA OLIKA INITIATIV

Det är inte bara folkhögskolor som arbetar för att återbefolka landsbygden. Vi ser en mängd olika initiativ runt om i landet. Privata men även ibland kommunala. Här skall vi titta närmare på två ganska olika projekt som båda syftar till att hjälpa de som vill bryta storstadslivet och ta större del i vår matproduktion.

KÄRNGÅRDAR

Anna Horn af Rantzien var en svensk författare och politiker. Hon var under åren 1988–1991 ledamot i Sveriges riksdag för Miljöpartiet. Vid sidan av politiken engagerade hon sig starkt i miljörörelsen, och grundade 1984 Föreningen Kärngårdar. Anna Horn var barnbarn till den kände fysikern Svante Arrhenius

Ordet Kärngård är övergripande och dess verksamhetsgrund kan i olika omfattning gälla såväl små som medelstora gårdar med människor arbetande i solidaritet med grundidén.

Organisationen Framtiden I Våra Händer arbetar nu med att aktivera och sprida Kärngårdsrörelsens idé för att kunna skapa ett robustare samhälle med stärkt förmåga till ökad självförsörjning och beredskap inför kriser, avspärrningar och liknande händelser.

På en Kärngård verkar man för att bevara och utveckla långvarigt hållbara odlings-, tillverknings- och förädlingstekniker. Man vill samlas och sprida kunskap och erfarenhet om självförsörjning, främja balansen mellan stad och landsbygd och stimulera till samarbete mellan Kärngårdar.

KALVEFALL

På sydsvenska höglandet håller Olle Forsell på att omvandla sin gård till ett kooperativ som har samförsörjning som mål.

Idag har de trädgårdsodling, mindre besättningar av får, linderlödsgrisar och fjällkor, samt lite höns och kalkoner. De skördar vinterfoder på vall och håller naturbeten i hävd. De har också förädling av det de producerar. Både växter och animalier.

– Vi tror på gemensamt ägande och arbete, där vi bor i byformen. Det vill säga alla skall kunna gå in till sitt, men ha den gemenskap vi alla behöver, där utanför dörren, berättar Olle

Om du vill flytta till Kalvefall så kan du hoppa in i de verksamheter som finns och om du vet att du skall stanna inom överskådlig tid kan du dra igång andra verksamheter. Det kan vara småskaligt mejeri, biodling, bageriverksamhet, fermentering eller fler jordbruksgrödor.

HUR MÅNGA OLIKA FILÉER FINNS DET PÅ ETT DJUR?

Ibland höjs det röster som menar att veganprodukter som efterliknar kött inte borde finnas. De hittar på spännande namn som t.ex. Fejkon och Börger. Växtbaserade gourmetfilér kallas Frasig F*skfilé. De kryddiga och smakrika korvarna har döpts till Chörizo. Jag tycker att det är konstigt att de inte lyfter fram sina produkter med ärliga namn som inte travestierar på den animaliska produkt den vill efterlikna. Sen kan man även fundera kring vad dessa vegetariska produkter innehåller. Jag tittar närmare på det vegetariska alternativet till rökt lax från Astrid och Aporna. De kallar den l*ax och det här innehåller den (observera att en innehållsförteckning visar störst ingrediensen först): Vatten, rapsolja, sojaprotein, förtjockningsmedel: (karragenan, konjaksmjöl), potatisstärkelse, salt, naturliga smakämnen, lökpulver, socker, konserveringsmedel: (kaliumsorbat), färgämnen: (annatto, järnoxid).

Nu är den riktiga laxen idag oftast inte heller så bra. Norsk laxodling har fått mycket kritik för dåligt foder, antibiotika och sjuka fiskar. Dessutom har man stora havsmiljöproblem. Fast jag tycker ändå att man är ganska ärliga med sin produkt. Det är fisk, om än med vissa problem.

MEN HUR ÄR DET MED KÖTT?

Man kan tycka att det borde vara svårt att luras med kött från kor, grisar och kyckling. Givetvis kan djuren vara mer eller mindre bra uppfödda men när de väl

är styckade så är det väl samma detaljer som det alltid har varit? Eller går det att luras även här?

För de som har styckat själva och kanske också har sett ett styckningsschema så är det självklart att en gris har två filéer. De sitter på insidan av ryggraden ganska nära rumpan. 2012 fick Nybergs Deli pris som årets företagare för att de på ett innovativt sätt hade döpt om utskuren kotlettrad (fläskkottlett utan ben i bit) till fläskytterfilé. Sedan dess har denna styckningsdetalj varit en budgetlösning för de som vill äta fläskfilé. Fast det många inte vet är att de blir lurade. Ännu mer lurad blir man när det till och med säljs delar från grisens rumpa som "skinkfilé".

FÅ STYCKNINGSDELAR PÅ EN KYCKLING

Nötkött verkar hittills ha varit förskonat från lurig marknadsföring men hur är det med kyckling? Kyckling, som har ökat i konsumtion med många hundra procent de senaste 50 åren. 50 år är precis vad Sveriges ledande kycklingproducent Kronfågel firar i år. Givetvis är de en del av att vi äter så mycket mer kyckling idag. När jag var liten så åt vi ibland kyckling på söndagar. Pappa köpte en hel, fryst fågel och styckade den. En kyckling bestod då av bröstbitar, överlår, klubba och vingar. Så skulle jag tro att det även är med de kycklingar som styckas idag.

Men så är det inte på Kronfågel. Här är bröstbitar filéer trots att filé bör sitta

på insidan av bröstkorgen. Det kanske man kan leva med men när urbenat överlår kallas kycklinglårfilé så börjar det bli märkligt. Tyvärr är det inte nog med det. Man har också lyckats att finna en filé i klubban om man bara benar ur den. Klubbfilé är den döpt till.

Eftersom att det är svårt att hitta en "filé" i kycklingens vinge så började produktutvecklingsavdelningen på Kronfågel att tänka ett varv till. Kan vi finna ytterligare en styckningsdetalj från kycklingen? Och jovisst kunde man det. Den där klubbfilén borde döpas om inför grillsäsongen. Därför fick urbenad klubba helt plötsligt namnet Kycklingsteak och säljs med en grillrubb. Varför det heter "steak" och varför man blandar svenska och engleska är svårt att veta. Det man vet helt klart är att Kronfågel gör allt för att lura sina konsumenter.

JONAS WANGSTEN

NÄR VILDSVINEN TAR ÖVER

På grund av vildsvinens och tamsvinens likartade utseende vad gäller skelettdelar är det svårt att fastslå när de en gång kom till Sverige. De bedömningar som gjorts är att de varit våra följeslagare mellan 5000 och 8000 år.

ETT MEDELTIDA JAKTNÖJE

När vinsent, uroxer och björnar minskade kraftigt under den tidiga medeltiden så blev vildsvinet nästa stora jaktnöje. Precis som idag var vildsvinet ett stort problem för allmogen. De förbjöds både att jaga svinen och stängla in sina odlingar då djuren var till för adelns jakt.

I Sverige förvandlade Johan III på 1500-talet hela Öland till en enda stor jaktmark där vildsvinet fick härja fritt.

Det utfärdades dödsstraff för den som olovandes dödade något storvilt. Kungen gick till och med så långt att bönderna endast fick ha hund om de stympade ena benet då hunden annars skulle kunna hålla vildsvinet borta.

KAN VILDSVINET KALLAS FÖR EN INVASIV ART?

Nere på kontinenten var situationen mångdubbelt värre. I takt med att befolkningen och odlingsmarken ökade kraftigt blev problemet med vildsvinsstammen ohållbar.

Det gick så långt att Martin Luther höll en straffpredikan över de jaktgalna furstarna. Borgmästaren i Stuttgart beskriver hur vildsvinet till och med visar sig vid stadsmuren i fullt dagsljus och "i ett antal som ingen människa kan hålla för möjligt". På Öland lyckades de svårt drabbade bönderna först vid 1752 års riksdag få igenom ett beslut om allmän jakt. 20 år senare var vildsvinet utrotade från ön.

FÖRST I LITEN SKALA

Efter rymningar från hägn under 1900-talet så hade en liten spridd stam etablerat sig. 1980 beräknade man att det var 75-110 djur. Viss jakt förekom och 1979 fälldes det ca 20 svin.

Inget annat djur i motsvarande viktclass i den svenska faunan producerar lika många avkomor per år. En sugga får normalt mellan 3 till 8 kultingar vid varje grisning. Detta gör att vildsvinspopulationerna snabbt kan växa sig stora. Dräktighetstiden för grisarna är ungefär fyra månader. Normalt betäcks en sugga under hösten och föder under tidig vår.

Bakom en stor del av ökningen av viltolyckor de senaste åren ligger vildsvinen.

2019 skedde 7700 st vildsvinsolyckor jämfört med 2400 st 2010.

Olyckor med vildsvin leder ofta till dyra skador på personbilar, eftersom grisarna är låga, kompakta och tunga.

Försäkringsbolaget If bedömer att en krock med en älg i genomsnitt ger skador på bilen för omkring 30 000 kronor, medan vildsvin ger skador för närmare 40 000 kronor.

LIVSMEDELSVERKET UTREDER

Vissa hävdar att vildsvinet är en invasiv art. Men kan man säga det om ett djur som har varit i Sverige nästan lika länge som vi människor? Däremot är det intressant att fundera på om vildsvin kan leva tillsammans med vårt jordbruk. Ja, är de inte allt för många så går det bra.

Men tiden går och på bara 40 år har stammen vuxit till ca 300.000 djur.

2018 sköts det 114.000 vildsvin. Trots det växer stammen fortfarande och skadorna på jordbruket uppskattas till över 1 miljard kronor per år. Det är naturligtvis inte hållbart och i skenet av det har Livsmedelsverket fått i uppdrag att utreda lättnader och förenklingar ifråga om hanteringen av vildsvinskött.

På många håll i Sverige har vildsvinen blivit en stor utmaning för framförallt lantbrukarna. Vildsvinen bökar upp nysådda grödor, vallar och betesmarker eller betar av stråsåden. Det orsakar stora skördebortfall med ekonomiska förluster som följd. Men vildsvinen ställer även till stor skada i villaträdgårdar, på golfbanor eller fotbollsplaner.

SMÅBRUKARNA PÅVERKAR

Småbrukarna var under 2019 remissinstans och vi hade förslag på en rimlig skottpeng (500:-) som ej kapitaliserar stammen. Utbildning av jägare i viltundersökning som i Tyskland för att på ett enklare sätt få sälja spårbart fläsk samt subventionerade trikinprover. Det är förslag som Livsmedelsverket glädjandes nog delvis gått vidare med för ytterligare utredning. Var det slutar vet vi först om ett par år men att det blir lättnader och förenklingar är ingen högoddsare, till gagn för hårt prövade lantbrukare.

BERNT-INGE JOHANSSON

Sekreterare för Småbrukarna

Under 1980-talet genomfördes utredningar om vildsvinet vara eller inte vara som frilevande art i Sverige. Negativa till det var bla. LRF, SLU, Skogsägarnas förbund och Trädgårdsnäringarnas förbund då de oroade sig för vad vildsvinen kan orsaka för skador i det odlade landskapet. Bland annat Naturhistoriska Riksmuséet, Svenska Jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund – Landsbygdens jägare var positiva till en frilevande vildsvinsstam på grund av bland annat historisk hemorts rätt och som jaktbart vilt. 1988 klubbades det av statsmakten att vildsvinen skall vara en del av vår fauna och med tanke på vår mångtusenåriga gemenskap tycker jag det var ett riktigt beslut, på gott och ont.

AVGIFTERNA KNÄCKER LOKALA PRODUCENTER

Det finns en stark önskan, både från politiken och allmänheten, att vi i Sverige ska producera mer lokala livsmedel.

Människor uppskattar lokala livsmedel. Många köper hellre ost eller bröd från en gård i trakten än från en anonym producent. Inte minst märks det på det stora antalet gårdsbutiker som växt fram runt om på landsbygden. Att åka till dessa och köpa med sig lokala produkter har blivit en del av en växande besöksnäring. Det ger i sin tur upphov till nya arbetstillfällen och en levande landsbygd.

OHÅLLBARA AVGIFTER

Tyvärr är den svenska politiken på livsmedelsområdet minst sagt dubbeltydig. Samtidigt som landsbygdsministern står och talar sig varm för lokalt producerade livsmedel bedriver myndigheterna avgiftsindrivning mot de lokala gårdsproducenterna.

Häromveckan beskrev Sundsvalls tidning hur det lilla företaget Strömmens gårdsmejeri i Ånge nu riskerar att stänga efter en 40-procentig avgiftshöjning för livsmedelsinspektionen. Fallet är långt ifrån unikt och samma sak sker överallt i landet där små lokala företagare drabbas av helt orimliga avgifter. Dessa avgifter krävs in för inspektioner och kontroller som i många fall aldrig ens utförs.

De som drabbas av avgiftsindrivningen har ingen chans att klara sig undan. Det spelar ingen roll hur perfekt anläggningen fungerar eller hur liten den är. Samma avgift ska i alla fall tas in. Systemet knäcker många lokala livsmedelsproducenter.

Svensk livsmedelspolitik lever med ett arv från industrialismen. All produktion ska bli större och mer automatiserad. Då blir den effektiv och rationell enligt industrialismens logik.

Myndigheternas inspektioner och tillsyn är därför anpassad till gigantisk produktion av livsmedel, såsom hos Arla eller Scan. För företag i den storleken är avgifterna för inspektion en struntsomma. Det är också logiskt och rimligt att det med jämna mellanrum utförs kontroller där, så att konsumenterna kan vara trygga med att produktionen är säker.

TRANSPARENS

Situationen hos en gårdsproducent är helt annorlunda. Hos dem är en av idéerna att besökarna själva får se hur produktionen går till. Utrymmet för fusk eller dålig hygien blir då minimalt. Den gårdsproducent som behandlar djuren illa eller har smutsiga lokaler lär inte bli populär.

Livsmedel är inte en industriprodukt som andra. Till skillnad från järn, pappersmassa eller bilar är det inte nödvändigtvis bättre med större produktion. Det går utmärkt att ha småskalig, hantverksmässig produktion för att skapa smakupplevelser och mervärden genom hög kvalitet.

Ekonomisk tillväxt kan också bestå av att 20 mindre företag bildas. Den sortens tillväxt är i allmänhet mer hållbar och bidrar mer till landsbygdens överlevnad. De små företagen lockar besökare, skapar framtidstro och är nästan alltid mer miljövänliga än ett stort industriföretag.

Den svenska livsmedelspolitiken behöver uppdateras. Vi ser ett antal konkreta förändringar för lokal gårdsproduktion.

- Avgifterna för inspektioner ska sättas i förhållande till företagets årsomsättning. Det är inte rimligt att ett litet företag tvingas betala lika mycket som ett stort. Vidare ska inspektioner som aldrig utförs inte heller debiteras.
- Modellen med "självfinansiering" av kontrollerna är feltänkt. Det utgår från att livsmedelsproduktion är ett problem som myndigheterna måste hantera. Tvärtom ger detta det både jobb och en levande landsbygd.
- Låt offentliga verksamheter som skolor och äldreboenden köpa in lokalt producerade livsmedel utan hinder av lagen om offentlig upphandling. Det finns både ett pedagogiskt och näringsmässigt värde i lokala livsmedel och det gynnar lokalt företagande.

Om den svenska livsmedelsstrategin ska bli mer än bara prat är det dags att se till att våra gårdsproducenter kan överleva. Lantbrukare, livsmedelsproducenter och driftiga företagare ger svensk landsbygd helt nya möjligheter. Därför behöver vi sätta stopp för myndigheternas indrivningsverksamhet.

MARTIN RAGNAR

Forskare och författare

KERSTIN JÜRSS

Ordförande i Sveriges Gårdsmejerister

VAD ÄR SANNING?

Sanning kan uppfattas som det absoluta, det som bortom allt tvivel är riktigt och rätt. Sanning kan också vara oss pådyvlat genom lagar och förordningar, något som framkommit genom diktat eller genom demokratiska processer, som lett till ett beslut. Detta förefaller sant, rätt och riktigt. Men är det verkligen så?

ÄR "SANNINGEN" HÅLLBAR?

Bakom lagar finns alltid intresseparter, som gynnas eller missgynnas av en viss sorts sanning, i den mån som beslut kan tolkas som sanning. Beslutet är sanning, men är även innehållet sant till sin innebörd? Bakom detta kan finnas politiska åskådningar och vetenskapliga så kallade fakta, som kan vara styrda, men som genom processer i samhället kan komma att uppfattas som sanning.

Är denna sanning långsiktigt hållbar? Hållbar i alla tider, genom alla livets skiftningar, i evig tid?

Är det sant, rätt och riktigt det sätt, på vilket vi sköter skogen i Sverige i nutid? Är detta sätt långsiktigt hållbart i all tid, så länge inte en meteorit eller klimatkatastrofer raderar ut vårt klot, vår mänsklighet?

Vilka långsiktiga följder har vi åstadkommit via kalhuggning, markberedning, markplöjning, giftbesprutning av lövträd och tunga maskiner, som gjort svåra sår i markerna?

TIDSPERSPEKTIV?

Har vi sådan kontroll på vårt handlande, att vi inte förstör ovedersägliga nyttigheter från naturen vid sidan om att skogen brukas för våra kortsiktiga syften, ekonomiska eller politiska? Är vetenskapliga fakta så

vitt belysta, validerade, att det inte råder minsta tvivel om att vårt handlande är riktigt och sant? Hur lång tid tar det att validera, säkerställa att ett visst sätt att bruka skogen inte är långsiktigt skadligt? 120 år? 240 år? 360 år? 1000 år? Att vi får behålla artdiversitet, klimat, kulturrester, fornlämningar, människans och andra varelsers trivsel? Att inte plånboken får bestämma allt?

Dessa frågeställningar hade jag anledning fundera över, när jag blev anmäld för att jag hade gallrat i min skog. Kalhuggning hade jag utan vidare fått tillstånd till, men att gallra var inte tillåtet. Då fanns sådana restriktioner att kalhuggning skulle göras mest lönsam, och att de flesta skulle frestas gå i lagens ledband. Styra upp till en total omläggning av det svenska skogsbruket. Kalhugga, markbereda, plantera, förstagångsgallra, andragångsgallra, slutavverka igen. Inte till skogsägarens bästa utan för alla som inte har med saken att göra. Skogen skulle bli en trädåker med regelbundna kalhuggningar. Det rabalder som följde efter detta med artiklar i nästan alla tidningar i Sverige har lett till att även Skogsstyrelsen börjat lätta på sina restriktioner och har faktiskt tillsatt folk, som förhoppningsvis är kunniga på kontinuitetsskogsbruk. Ändå är kunskapsbristen stor inom detta fält, trots att det finns de som kan.

VEM AVGÖR VAD SOM ÄR SANT?

Snart nog inser vi att sanning och rätt och riktigt inte är samma sak. Det finns skillnader. Sant för allt i alla tider? Sant – riktigt för vem? Vilka? Vi kan alltså besluta om att något är riktigt. Vi kan stifta lagar om

detta, men snart nog kan vi i backspegeln se att detta inte var hållbart. Vi blir till ett slags parasiter i vår egen värld, och ju fler vi blir desto värre. Likriktningens konsekvenser? Hur länge höll Romarriket? Hur länge höll Sovjetunionen? Det finns mycket idag, där liknande fråga går att ställa. Hur länge? Hur länge finns sedan?

ATT ALDRIG FASTNA I DOGMER

Finns sanning? Eller finns den bara för den som har makten att bestämma? Eller för en majoritet? Finns det sanning i människors trosliv? Finns sanning, otvivelaktig i människors forskningsresultat? Finns sanning för minoriteter?

Mycket i vårt samhälle ger upphov till frågor om sanning och vad som är rätt och riktigt.

Det enda viktiga är att söka efter sanningen men aldrig fastna i dogmer.

Sanning är lika rörlig som tiden, beroende på vem eller vilka den gynnar. En vetenskaplig kader, ett politiskt parti eller majoritet, en Putintat, en Trump, en religiös åskådning, ett företag, ett samhälle eller ett land och så vidare.

UTAN TVIVEL ÄR MAN INTE KLOK

Tvivlet blir sanningens bästa vän genom alla tider. Tvivlet och ifrågasättandet föder och göder sökande efter sanning.

Därför måste vi värda rätten att få tvivla på vad det vara mål!

HARALD HOLMBERG

Skogsägare och debattör

EN LYCKAD SEPARATION

Jag har länge önskat mig en egen separator och efter att korna hade kalvat tänkte jag att nu var det dags att börja leta på allvar. De brukar dyka upp med ojämna mellanrum på Blocket och Tradera. Ofta antingen för dyra eller i fel landsände. Nu hade jag dock tur då det dök upp en på Facebooks Marketplace. Inte allt för långt hemifrån, komplett och till ett överkomligt pris.

SVÅRHITTAD INFORMATION

Maskinen jag fick tag på är en Alfa Laval 22, i bra skick och verkade vid en första anblick vara komplett. Jag satte i gång och sökte efter information på nätet men det var faktiskt ganska tunnslätt om just denna separator. Jag fick dock lära mig att vid förra sekelskiftet fanns det 20 fabriker, enbart i Stockholm, som tillverkade separatorer. Jag ställde några frågor i en Facebook-grupp och fick en mängd bra tips och information. Bland annat fick jag se en sprängskiss på min maskin och en tjej var så vänlig att hon filmade när de separerade.

MJÖLK FRÅN JERSEYKO

Jag hade bråttom att prova mitt nyförvärv och efter att noggrant ha diskat den behövde jag mjölk. Korna med kalvar var

på bete, så jag tog den enkla vägen och ringde min småbrukarkollega Ulrika. Hon har en Jersey-ko som hon handmjölkar dagligen och jag var välkommen att hämta mjölk samma dag.

Vi provade att hälla i en liter mjölk för att separera, men insåg ganska snart att maskinen inte var komplett, då mjölken rann igenom och hamnade på ställen där den inte skulle vara. Det var dock inte värre än att det endast var en gummipackning som saknades.

”ATT VEVA SÅ SNABBT ATT
PLINGANDET SLUTAR ÄR ETT
REJÄLT TRÄNINGSPASS”

Jag satte igång att leta i förråden efter en lämplig kandidat till packning. Då jag har två BM Victor så har jag lite nya filter och annat liggandes på lager. Jag hittade ett nytt oljefilter med tillhörande gummipackning och döm om min förvåning när det var exakt den dimension som jag letade efter!

Jag monterade nu ihop separatorn igen, med gummipackning, och kontrollerade så att det höll tätt. Allt verkade vara i sin

ordning och en ny provkörning samma kväll bestämdes. Ett av tipsen jag fick på nätet var att veva så fort att plingandet från separatorn upphör och därefter släppa på mjölken. Det står på maskinen att den ska vevas med 55 varv per minut men jag tror att vi vevade betydligt fortare än så...

ETT FANTASTISKT SMÖR

Vevandet överlät jag till sonen och jag kan intyga att det är ett rejält träningspass att dels veva igång maskinen, dels veva så fort att plingandet upphör. Det var en lycka att se att den feta Jersey-grädden rann ut ur den ena pipen och skummjölken ur den andra! Jag syrade grädden och kärnade smör två dagar senare och även detta blev lyckat. Även grisarna blev lyckliga då jag bjöd dem på skummjölken. Vi kommer att fortsätta att använda separatorn när tillfälle ges och förhoppningsvis då med egen mjölk. Jag önskar mig även mjölkkningsutrustning som kopplas till grenröret på en förgasartraktor, men det kanske får bli nästa års projekt...

MAGNUS ELSIUS

Småbrukare i Sätilla och
kontaktperson för Småbrukare i Sjuhärad

Grannen Ulrika mjölkar sin Jerseyko medan kalven väntar på sin tur

Den feta grädden till vänster och grisarnas skummjolk till höger

Nykärnat smör till kvällsmackan

UTAN DJUREN MÅSTE GRÖDORNA BLI DYRARE

Idag menar allt fler att om vi minskar på djurhållningen så kan vi odla mer grödor och på så sätt föda fler människor. I detta resonemang missar man att djuren höjer värdet på det som produceras på gårdsnivå. Om inte lantbruksdjuren skulle finnas så måste grödpriset vara betydligt högre för att få samma ekonomi i verksamheten. Med dagens uppväxling genom livsmedelskedjan skulle därför vegetabiliskt baserade livsmedel behöva vara väsentligt dyrare i butik än i dag.

Mitt vete till humankonsumtion betalas i bästa fall 15 öre bättre än det som går till foder. Då är det bättre att förädla vetet via ett djur. I det östgötska lantbruket höjer djuren värdet på det som odlas med grovt räknat 3 miljarder kronor. Om de pengarna på gårdsnivå skulle kanaliseras via ett högre grödpris för enbart humangrödor så skulle det innebära att konsumentpriset för motsvarande volym skulle vara ca 15 miljarder högre...

För den välmående medelklassen som dominerar samhällsdebatten skulle det vara fullt möjligt att klara av, men för alla de som måste vända på slantarna är det värre. Debatten om maten bryr sig sällan om dessa.

ENBART HUMANGRÖDOR ÄR INTE HÅLLBART

Vidare måste man förhålla sig till vilka grödor som går att odla på vilka fält eller vad vi har för jordbruksmark som inte går att odla. Det är en teoretisk tankekurpa att

DET FINNS MÅNGA GROVA FÖRENKLINGAR OCH VISSA VIKTIGA MISSAR I DEBATTEN OM VÅR MATPRODUKTION.

EN ÄR ATT VI SKULL KUNNA PLOCKA BORT DJUREN UR JORDBRUKET FÖR ATT FRIGÖRA MARK FÖR ODLING AV GRÖDOR.

vi skulle kunna odla de ettåriga grödorna för humankonsumtion på stor del av åkermarken varje år.

I Sverige är ca hälften av jordbruksmarken inte lämplig för humangrödor. Men den passar för odling av foder till djur. Dessutom minskar fleråriga fodergrödan vall, som är Sveriges största gröda, behovet av ogräsbekämpning, behovet av växtskydd, växtnäringssläckaget samt binder kol till marken och skapar bördighet. En sammanvägd hållbarhet som ett lantbruk med huvudsakligen eller enbart grödor för direkt humankonsumtion inte skulle klara av på systemnivå. Permakultur och andra alternativa odlingsformer är säkert väl fungerade men i begränsad omfattning.

Hälften av det kött vi äter i Sverige är importerat. Det kan vi skipa och ersätta med svenskt kött för vi behöver fler, inte färre djur i Svenskt lantbruk. Det nämns ibland att del av grönsakerna är importerade. Gå in i frukt och grönt disken under vintermånaderna i vilken butik som

helst. Merparten av grönsakerna kommer från länder där vatten redan idag är en bristvara och där arbetsvilkoren är usla. Vissa grönsaker skulle vi kunna producera mycket mera av i Sverige andra kan vi helt enkelt inte odla här. Frågan är då vad som bör finnas i butiken.

Många moderna människor förfasas över vårt kött- och fisktyngda jul- och smörgåsbord men det är bara en spegel av vad vårt landskap förr kunde få fram och vilka livsmedel vi kunde lagra.

HISTORIELÖSHETEN ÄR ETT PROBLEM

I dag kan vi anamma den diet som stödjer den identitet vi vill ha genom att vi kan köpa mat från världens alla hörn i närmaste butik till minsta andel av vår lön någonsin. Vi har inte bara tappat kopplingen till matproduktionens biologiska förutsättningar utan också blivit historielösa och formulerar historien som det passar vår nutida bild.

Vi åt definitivt mycket mindre fågelkött för 100 år sedan men med tanke på att vi hade dubbelt så mycket nötdjur, grisar och får och var 1/3 av befolkningen så var inte köttkonsumtion totalt sett lägre då. Och just därför överlevde vi. För vi förstod hur vi nyttjade vårt landskap och djuren var en del i detta.

PETER BORRING
Spannmålsodlare i Skänninge

HUR SKALL STATEN FÖRVALTA VÅR SKOG?

Ett lokalt jaktlag i Storuman körs bort från marken man haft arrende på under decennier för att istället ersättas av jägare från annat håll som betalar bättre.

Det är på det sättet statliga Sveaskog uppges agera, enligt dokumentation från SVT som jag personligen tagit del av. Bilden som träder fram är direkt oacceptabel. Tjänstemän som gör muntliga överenskommelser som man sen struntar i, med höjd röst talar man om att man ska se till att jaktlaget i fråga inte får något fortsatt arrende och därefter avslutar med att slänga på luren.

Om staten ska ha ett skogsbolag så ska det vara ett bolag som förvaltar det svenska folkets skogsinnehav på ett sätt man kan vara stolt över och där den vinstdrivande verksamheten kombineras med att affärerna bedrivs på ett etiskt försvarbart sätt.

VILTVÅRD SEDAN 70-TALET

Grundforsbyggets jaktklubb har sedan tidigt 70-tal bedrivit jakt på mark man haft arrende på. Dessutom har de inom ramen för det även arbetat med viltvård, att göra marken tillgänglig genom byggande av broar och torn samt fokuserat på att skapa trivsel i det aktuella området. Enligt deras uppgifter har man på senare år ökat avskjutningen av älg jämfört med hur det historiskt sett ut. Trots det har Sveaskog beslutat att säga upp deras arrende med hänvisning till att man skjuter för få älgar. Jaktlaget redovisar utförligt att man sökt kontakt med Sveaskog och lovats möten som sedan avbokats med kort varsel. Det aktuella jaktlaget har också av andra jaktlag fått berättat för sig att tjänstemannen

ringt runt och efterfrågat uppgifter att använda mot jaktlaget. Därför beslutade sig jaktlaget att nyttja sin rätt att spela in samtal med Sveaskogs tjänstemän.

OLIKA BESKED

Under ett av dialogmötena föreslår en representant för Sveaskog att frågan borde kunna lösas genom att jaktlaget fortsatt får jaga på hösten och att andra jägare får jaga vandringsälgar under vintern. Det upplägget nappade jaktlaget på eftersom man inte bedriver jakt på vintern.

Det kontrakt som därefter levererades var däremot någonting helt annat. Här ges Sveaskog rätten att sätta in egna jägare under hela jaktperioden. Dessutom kombinerat med en högre avgift.

När jägarna ifrågasatte att kontraktet inte alls var utformat i enlighet med vad man kommit överens om nekade Sveaskog. När man upplystes om att samtalet där man kom överens spelats in så valde Sveaskog inte att backa – utan istället ska tjänstemannen ha blivit förargad och påstått att det är olagligt att spela in samtal. Det senare är naturligtvis inte sant och det känner så klart tjänstemän som hanterar den här sortens frågor till.

Efter ytterligare dialog kom man till slut muntligen överens om att Sveaskog skulle kunna sätta in egna jägare efter 1 november. För att bygga upp relationen med Sveaskog valde jaktlaget att bjuda in tjänstemännen att hälsa på en dag under hösten, följa med ut på markerna och se hur man arbetar. Fyra dagar innan jaktsäsongen skulle dra igång ringde dock Sveaskog upp, tackade nej till inbjudan och meddelade även att jaktlaget inte får

förlängt arrende efter innevarande säsong. Istället uppges nu inresta jägare från andra delar av landet, som uppenbart betalar bättre, att jaga på marken.

NÄR VÄRDEGRUNDEN INTE ÄR DENSAMMA SOM VERKLIGHETEN

Min uppfattning är att det agerande som framkommer från anteckningar och inspelningar står i stark kontrast till bolagets uppförandekod. I den framgår värdeord som kundfokus, enkelhet förtroende och öppenhet. Man tar till och med på sig rollen som en viktig ”sammansaktör” och därför ska man ”föregå med gott exempel” och att alla anställda måste ”säkerställa” att uppförandekoden följs och att medarbetarna är kommunikativa lagspelare som är kundorienterade, öppna och flexibla. Medarbetarna ska konsekvent ta ställning till om agerandet är lagligt, etiskt försvarbart eller kan påverka förtroendet för Sveaskog. Värdegrunden andas verkligen hellylle, men det verkar inte alls återspeglas i hur man uppges ha arbetat i det här ärendet.

Att Sveaskog bedriver en affärsmässig verksamhet kan inte vara en ursäkt för att skapa obehag hos lokala jaktlag och till varje pris pressa sista öre ur den mark man faktiskt förvaltar för medborgarnas bästa. Som statligt skogsbolag är det ekonomiska resultatet givetvis viktigt för skattebetalarna, men att optimera det får inte ske på bekostnad av att man agerar illa gentemot medborgarna.

HELENA LINDAHL

Riksdagsledamot för Centerpartiet
Näringspolitisk talesperson

Här kan alla medlemmar annonsera gratis. Senast den 15 november. vill vi ha din radannons inför nästa nummer. Skicka annonsen till info@sverigessmabrukare.se eller Småbrukaren, c/o Jonas Wangsten, Åshammar Prästgården 1, 664 91 Grums.

SÄLJES

Timmerkälke med rörsckackel

Kälken är mycket fin och troligen gjord av en bysmed. Mycket vackert uppsvängda medar framtill. Järnbanke med kedjor. Pris 400:-

Ring Stefan på 073-84 30 807
Årvidaberg, Östergötland.

Lokselar

Passar till COB, nordsvensk och ardenner. Körklara. 1000-2000:-/st

Ring Stefan på 073-84 30 807
Årvidaberg, Östergötland.

KRAV-certifierad matpotatis

Connect mjölig och Princess fast. 10kg 140kr, 25kg 250kr.

För beställning ring.
Torbjörn Ohlsson Önnestad/Ullstorp
Skåne, 076-814 90 47, 044-701 07.

Stora smågrisar

Flerraskorsningar härdiga och lämpliga till ute liv, styckevis eller i grupp för vidare uppfödning 700kr/st.

Hel eller halv gris, styckad och klar för frysen. Slaktade på kontrollslakteri 40kr/kg.

För beställning ring.
Anders Söberg Vollsjö/Bjälkhult, Skåne
0706-706 752

Kvarnrörelse säljes

Pga ålder och hälsoskäl kommer jag att sälja min rörelse.

Verksamheten bedrivs i egen fastighet som ligger i Tun, Lidköpings kommun. Heltidssysselsättning för en person med bra utvecklingsmöjligheter, bra omsättning och god lönsamhet.

Vill du veta mer kan du ringa eller maila till mjölnaren Tommy Johansson, 0510-800 85 eller redovisningsekonomen Gunnar Wilsson, 0511-161 65 info@wbbab.se

Rundgående utgödsling

Bieder Robust. 6 m kedja. 6 m bana- Aldrig använd. Förvarad inomhus.

För mer information kontakta Ove Lindén, Lekeryd utanför Jönköping. 036-84 005, 070-725 60 71.

Stubbkultivator och såmaskin

Rögle stubbkultivator, tre meters, 1500:- Nordsten såmaskin, tre meters, 3500:-

Kontakta Bo Haraldson, Rynninge Fellingsbro. 070-8540117

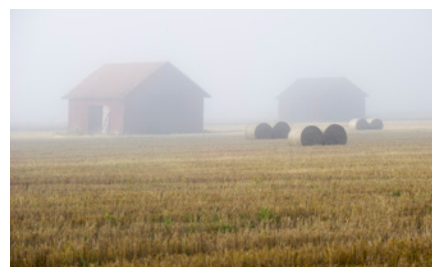
SWEA gödselseparator

Söker köpare/brukare till en SWEA gödselseparator som kan göra ströblomjord eller fastgödsel av flytgödsel.

Maskinen är dansktillverkad och alla vitala delar är av rostfritt stål. Den är aldrig använd men det är bara att starta och köra.

Pengarna den inbringar kommer att skänkas till två prisfonder. Dels till ungdomsklubbarna som uppmuntringspeng till barn som på lokala eller nationella utställningar visar en egenrånad kalv av mjölkkras. Samt hederspris till den i livet varande och stamboksförda holsteinkon med högsta livstidsavkastning under det gångna året.

För mer information kontakta Sven Axelsson i Sävsjö på 076-2589757 eller svenaxel10c@gmail.com

För femte året i rad så välkomnar vi alla medlemmar till årsstämma i vackra Borghamn vid Vätterns strand. Som ni vet valde vi på grund av Covid-19 att ställa in i våras. Nu gör vi ett nytt försök.

Ta gärna tillfället i akt och gör en liten minisemester om tid finns. Besök Vadstena med sitt slott och kloster. Åk den vackra slingrande vägen på Omberg vid kanten mot Vättern. På södra sidan av Omberg ligger Alvastra klosterruin och Ellen Keys hem Strand. Väl värt ett besök liksom Rökstenen, vår mest kända runsten, några kilometer inåt landet.

LÖRDAG 10 OKTOBER

Frukost	09.00 - 10.15
Årsmötesförhandlingar	10.30 - 12.00
Uppehåll för lunch	12.00 - 13.30

Vi får köttgryta, potatis och grönsaker

Intressanta gäster	13.30 - 15.30
Kaffe	15.30

ANMÄLAN

Anmäl dig snarast till:

Rolf Andersson 0730-51 06 14
eller Lena Larson 0705-59 27 69
kansliet@sverigessmabrukare.se

När vi är mätta efter lunchen kommer vi att bland annat att få ta del av följande:

Getavelsförbundet

Anna Sundberg berättar om ett projekt som drivs av Getavelsförbundet i samarbete med Småbrukarna och Sveriges Gårdsmejerier.

Dokumentärfilm

Ingvar Svensson från Jönköpingsavdelningen visar sin dokumentär om Hästmannen, Stig-Anders Svensson.

SKARABORG

HÖSTTRÄFF

Vi bjuder in till en Corona-anpassad höstträff torsdagen den 5/11 kl 19 i Uvereds Bygdegård. Vi har gott om utrymme att sprida oss på. Eftersom det är osäkert hur många som vågar sig ut har vi inte bjudit in något speciellt "dragplåster". Vi vill ju så gärna prata med varandra och tystnar det så har vi med några lantbruksfilmer från förra århundradet! För att ingen ska vara rädd för att serveringen är infekterad gör vi som så att kaffet kokar vi på platsen, men tilltugget tar var och en med sig efter önskemål. Hoppas vi får det lika trevligt som ett normalår.

Varmt välkomna

AKTIVITETER

ÖREBRO

HÖSTFEST

Söndagen den 25 oktober kl. 13.00 så blir det vår sedvanliga höstfest. Platsen är Café Skogen, Adolfsberg, Örebro.

En fin buffé står uppdukad. Till kaffet bjuds vi på underhållning av Kajsa och Peo samt lotteri. Kostnad 120:-.

Anmälan senast den 15/10 till:
Ebbe Hörman tel. 070-285 12 67
e-post: ebbe.folkatorp@gmail.com
Bernt-Inge Johansson tel. 070-576 19 26
e-post: johanssonsfarm@telia.com
Varmt välkomna

SKÅNE

HÖSTTRÄFF

Lördagen den 17 oktober kl. 11 träffas vi på Kiviks Esperöd Arboretet för att grilla en korv och titta på de olika trädslagen och den vackra parken. Arboretet är en berömd samling exotiska träd som anlades av ryttmästare Albert Wallis 1922. Det finns 40.000 m² att ströva runt i. Nuvarande ägare tillträdde 1986 och sedan dess har gården satts i stånd och arboretet har öppnats upp för allmänheten.

I Kivik mot musteriet följ skyltning Esperödsallén. Kläder efter väder.

Alla medlemmar är hjärtligt välkomna. För mer info och anmälan senast 7/10:
Per Ola Ohlsson 070-367 24 02
Varmt välkomna

GÅVOR

GÅVOR TILL FÖRBUNDET

Brolin Monica	Marbäck	200
Lundahl Birgitta	Lund	400
Svensson Ingvar	Lammhult	500
Thorslund Stefan	Linköping	400

EN 400 ÅR GAMMAL MATSEDEL

Idag går debatten hög kring om vi skall äta animaliska livsmedel eller inte. Den allmänna uppfattningen är att vi aldrig har ätit så mycket kött och fisk som idag. Att förr var detta några få rika förunnat medan allmogen mest åt gröt och bröd. Men var det verkligen så? Ja, under vissa tider är det säkert rätt att många fattiga hade det knapert. År med missväxt, främst beroende på kyla, har plågat oss då och då. Men det var inte alltid så knapert och inte ens för de mindre bemedlade.

MATSEDEL FRÅN 1620

I boken Svenska allmogens frihetsstrider kan man läsa om tjänstefolkets förhållanden, och där framgår det "att man icke svältfödde tjänstefolket, när årgången lämnade tillräcklig avkastning". Här kan vi ta del av en veckomatsedel från allmogens bord 1620 i Uppland:

SÖNDAG

Middag: kål med gryn eller ärter uti, fläsk, kött och stek

Aftonmåltid: köttsockpa, färskt kött, höns eller fåglar.

MÅNDAG

Middag: ölsoppa eller äggsoppa, strömming, blötta gäddor.

Aftonmåltid: gröt, kokad sill, torsk.

TISDAG

Middag: kål eller ärter, kött och fläsk, stek eller saltvattenskött.

Aftonmåltid: köttsockpa, rotmos med mjölk eller av annan frukt; färskt kött.

ONSDAG

Middag: kokad eller rar mjölk, strömming, torr eller färsk fisk.

Aftonmåltid: grynvälling med lax eller

gäddor eller ris kokat med en kanna mjölk; kokt sill; krampsill.

TORSDAG

Middag: kål med gryn eller ärter uti, fläsk, kött och stek

Aftonmåltid: färsk köttsockpa med bröd, korvar eller sylta, färskt kött.

FREDAG

Middag: varmt öl och bröd, krampsill, blötta gäddor eller stockfisk.

Aftonmåltid: spicken sill, ärter med ättika och torsk.

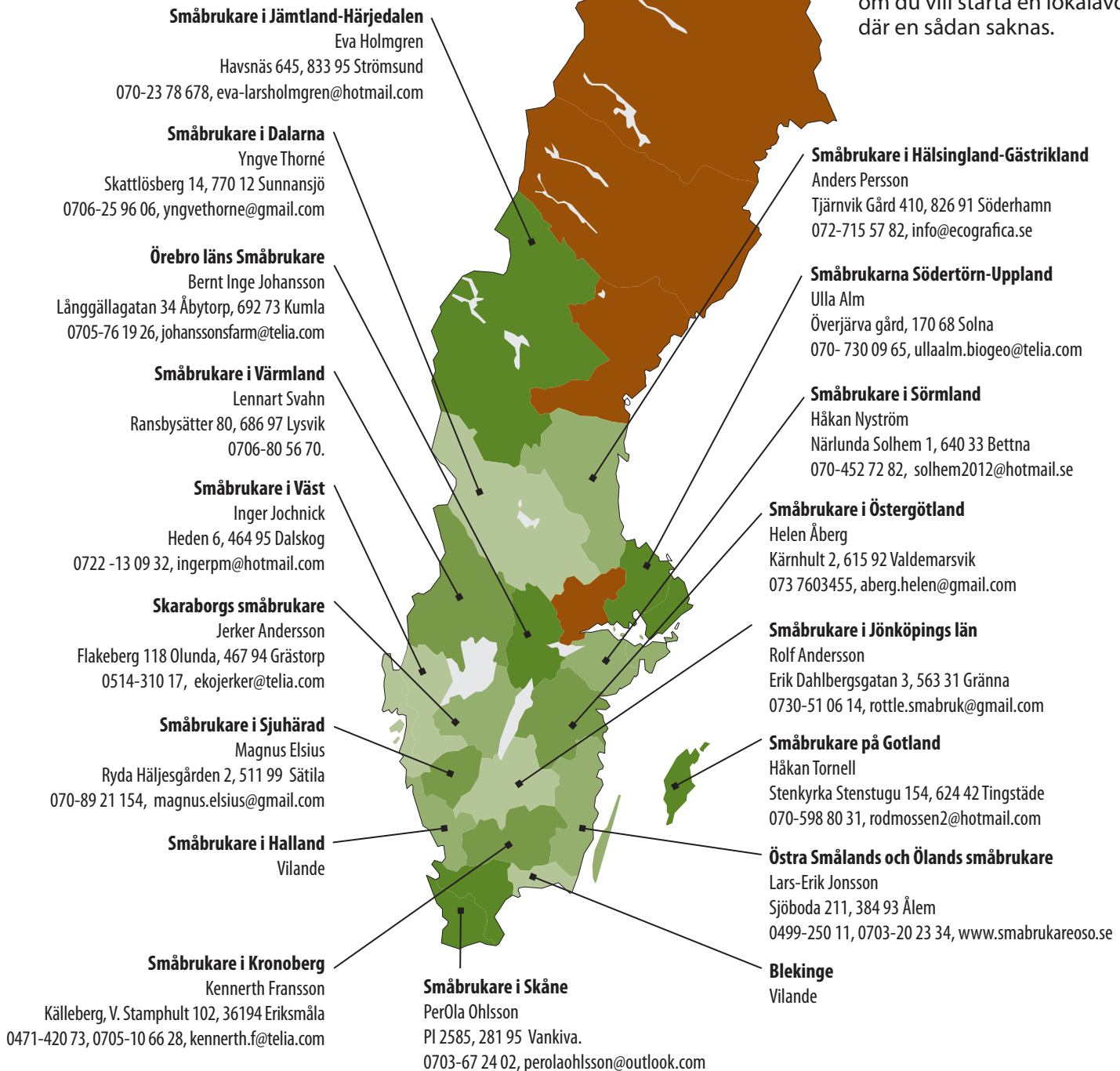
LÖRDAG

Middag: grynvälling, lax eller färsk fisk, ägg, sylta eller korvar.

Aftonmåltid: gröt, salt fisk, torsk eller gäddor, rovor eller annan frukt av dess värde.

LOKALAVDELNINGAR

I lokalavdelningarna hittar du dina närmaste småbrukarvänner. Välkommen att kontakta förbundet om du vill starta en lokalavdelning där en sådan saknas.

Småbrukaren
c/o Lena Larson
Torget 3 C
571 68 Malmback

DET GLIMMAR I GULD OCH KLARASTE RÖTT, DET PRASSLAR SÅ SAKTA I PARKEN,
TY HÖSTEN ÄR KOMMEN, OCH BJÖRKAR OCH LÖNN DE FÄLLER NU BLADEN TILL MARKEN.
SÅ FALL, VÅRA BLAD, FALL MJUKT OCH LÄTT, VI VÄVER ETT TÄCKE SÅ VARMT OCH SÅ TÄTT,
VI VÄVER ETT TÄCKE ÅT MARKEN.

ELSA BESKOW, HÖSTVISA

WILSSONS AB

BOKFÖRINGSBYRÅ I SKARA

Vi hjälper till med:

Bokföring
Bolagsbildningar
Deklarationer
Bouppteckningar
Bodelningar
Testamenten
Bokslut
Likvidationer
Skattefrågor
Arvskiften
Årsredovisningar
Äktenskapsförord

Gunnar Wilsson
0511-161 65
Wilssons Bokföringsbyrå AB
Erik Järnåkers gata 8, 532 37 Skara
info@wbbab.se

INOMGÅRDSMEKANISERING

Tillverkning och försäljning

- Stallinredning för nöt, får och gris
- Hästboxar i standardutförande och specialtillverkning
- Utgödslingssystem
- Ventilationsutrustningar
- Vattensystem, koppar och ventiler
- Rör, rördelar, slang och pumpar
- Stort järn- och plåtsortiment
- Försäljning av betongbyggsvaror, spalt och gummimattor
- Stort tillbehörsortiment i lager

Ring eller besök oss!

SIKO® AB

273 98 SMEDSTORP • 0414-51300

info@smisthorp.com www.smisthorp.com